

Четири отговора на сцена

Маргарита Пенкова Тодорова
учител по български език и литература
СУ „Свети Климент Охридски”, Симеоновград

/Вместо в клас – пред завесата/

Творческата биография на театрален клуб „Млади таланти” към СУ „Свети Климент Охридски” – Симеоновград се ражда от два фактора:

- специфичната отговорност при формирането на младия човек от 21 век да се носи от педагогическата дейност;
- тази дейност да се осъществява от учебни и извънкласни форми на обучение, а училището да е мястото, където те синхронно да се съчетават.

Получената симбиоза оказва силно влияние и върху изграждане на нравствените ценности при подрастващите. Един от пътищата за възпитанието им е диалогът с изкуството. Той е жив още от времето на Дионисиевите празници през 5-4 век преди Христа в Древна Гърция. Тогава дават на зрителите по два обола /дребна гръцка монета/ като стимул и награда за съприкосновението с изкуството. Осъзнаващи силата на сцената, елините осигуряват и безплатен вход. По времето на Софокъл зрителят вече не може без театър и затова сам дава по два обола, за да ходи и гледа театър. Тази необходимост е много човешка. Угасването и е белег на обещовечаване.

Ценностните послания на стойностното изкуство са извор на нравствено възпитание, те са живият контакт със заобикалящия свят, те имат благотворно въздействие върху човека и особено върху детето и неговото детство.

И тъй като няма по-добро място за творчески процес от сцената и училището, аз реших да пренеса огъня на изкуството от 5 век преди Христа до наши дни. Наистина, каква по-удачна извънкласна дейност в СУ „Свети Климент Охридски”, освен театрален клуб? За всички той се превърна в един възпитателен кръстопът, състоящ се от четири „указателни знака”:

Училище – театър – ученици – родители.

В този кръстопът артисти са учениците, а публика – родителите, учителите и цялата градска общественост. Публиката не е само пасивен зрител, а и активен участник в творческите ни сценични прояви, които надскачат училищния покрив.

Под него събират знания 470 ученици от първи до дванадесети клас. Те са жители на града и общината. За тях се грижи педагогически колектив, състоящ се от 40

колеги. Училището има 70-годишна история и е един от символите на Симеоновград. Той е малко населено място, с преобладаващо над 87% ромско население. Голяма част от жителите му са безработни, а най-близките градове с театри са Хасково и Стара Загора. Така много семейства нямат нито време, нито средства за жив контакт със сценичното изкуство.

Отчитайки всичко това, реших да пренеса „храмът на Мелпомена” в нашето училище! Идеята се прие от децата с възторг и днес вече всички заедно заставаме зад истината, че в училище се възпитаваме и с театър. И се самовъзпитаваме чрез него! Доказателство на тази максима дават отговорите на няколко въпроса:

Как?

Завесата се вдигна със спечелен проект към ЕСФ „Предчувствие за стих и сцена” през 2009 година. Той донесе творческо самочувствие и убеденост, че възпитателният процес може да се води и извън класните стаи – на сцената! Част от учителите повярваха, че могат да помагат като хореографи, озвучители, осветители и театър-майстори. Малките артисти разбраха, че сцената, творчеството и таланта са могъщ обединителен фактор. И тръгнаха към своята не само „петминутна”, а нече седемгодишна „слава под прожекторите”.

Огромно вълнение, сценична треска и щастие изпитаха и родителите. Всеки от тях с умиление и гордост преоткри детето си, виждайки в него неподозирани възможности и театрални умения. Симеоновград не остана назад в радостта и задоволството си, че малките му съграждани мислят за духовността в него, като вече седем години се стараят да я съхраняват и развиват. Така от внезапно пламнала звезда, театрален клуб „Млади таланти” постепенно се превърна в здраво стъпила на земята творческа формация, чиито представления с нетърпение чакат град и община...

Не беше лесно в началото! Сценичното „бойно кръщение” трябваше да поднесе грабващ вниманието на всички спектакъл, който да предизвика възторг сред пъстроликата публика. Знаехме, че тя ще е нашият най-сериозен критик от деца до баби и дядовци, затова пилотното ни театрално представяне бе комедията „Криворазбраната цивилизация” на Добри Войников. Стартът бе направо летица! Веднага в творческия ни план намери място „Българи от старо време” с автор Любен Каравелов. Тази постановка донесе на младите таланти първо място на Областния фестивал за извънкласна дейност – Хасково 2012 година.

Същата година направихме обществеността на Симеоновград съпричастна с творчеството на Димчо Дебелянов, театрализирайки моменти от живота на поета. Като

награда за успехите дойде и запомняща се екскурзия до Копривщица – родното място на Любен Каравелов и Димчо Дебелянов.

Доказателство за възходящото развитие на младите артисти бе театралната постановка „Пъстротия“, която реализирахме сценично чрез няколко представления в града и общината през 2013 година. Спектакълът е мешавица от цветни житейски истории, привнесени от творби на Чудомир и Елин Пелин. Позволих си да „прекроя“ част от оригиналните авторски герои, като създадох и нови персонажи. Еуфорията на сцената и сред публиката бе пълна.

През следващата 2014 година защитихме театралната си чест с комедията на Сава Доброплодни „Михал“ /”Зех тъ, Радке, зех тъ...“/, в която постигнахме синкретичен ефект в театралното изкуство – съчетахме авторския текст с песни, танци и музика. Нивото на творческия процес се вдигаше все по-високо всяка година! Театралната завеса също.

Пред нея през 2015 година представихме не една, а цели две постановки! С комедията на Ст. Л. Костов „Женско царство“ спечелихме не само женската аудитория, но и цялото мъжко съсловие от публиката. Към овациите и усмивките прибавихме и второ място от Областния преглед за извънкласна дейност в Свиленград с втора театрална постановка – „Юнаци с калпаци“ от Панчо Панчев.

Новата 2016 година ни донесе нов успех! С „Криворазбраната цивилизация“ на Добри Войников завоювахме второ място на Областния преглед за извънкласна дейност, проведен този път в Симеоновград. И за да не забавяме темпото, сме с амбиция да зарадваме феновете си и тази година с втора пиеса. За целта осъвремених сюжета, езика, възгледите, тоалетите и декора на „Пепеляшка“. Така с новите артисти от театралния клуб /всяка година съществува текучество, заради завършващите дванадесетокласници/ готвим тона постановка за старите ни и нови зрители, но нека „Пантофката“ бъде поредната изненада за тях! И поредният възпитателен „скок“ за малките-големи ученически театри!

Защо?

Задачата да си добър гражданин трудно се извоюва като обществен статут, но се постига до голяма степен в образователната система. Там всеки ученик придобива гражданска култура, която акцентира вниманието му към проблемите на класа, училището, населеното място.

Резултатите, получени от извънкласната форма на възпитание, каквато е ученическият театър рисуват пред нас коренно различна, одухотворена и със стремеж

за усъвършенстване личност, която умело и безпроблемно се интегрира в съвременните предизвикателства на модерния ни глобален свят. Ето защо участието на децата в театралния клуб ги подготвя не само за бъдещи творци, а възпитава в тях патриотизъм, национално самочувствие и родолюбие. Изброените качества се съдържат във всичките наши сценично реализирани творби, неслучайно те са от български автори. Така твърденията, че заниманието с театър формира в младите участници умения за активно гражданско чувство и добро ориентиране в съвременния социален живот, изобщо не са самоцелни фрази без реално покритие.

Посветеността на театралната магия спомага за формиране култура на поведение и в ученическата общност, и готовност за участие в общоучилищния живот от страна на младите таланти. Те са живо доказателство за това, тъй като всеки от тях е активен участник в разнообразни училищни форми. Утвърждават гражданските си позиции и чрез свои прояви при бележити дати и обществени събития, чествания, патронни празници и други общински мероприятия. Това повишава още по-вече ученическата мотивация за затвърждаване авторитета и името не само на театралния клуб, а и на цялото училище. Така то се превръща в любима територия за всеки ученик, оформя се като фактор за развиване на стойностни и приложими в реалния живот модели на поведение.

За малките творци заниманието с театър е вид социално- достъпна духовна дейност, формираща в тях етническа толерантност, самоуважение и дисциплина, самоопознание, разбиране и зачитане на всички, които „не приличат на тях“. Неслучайно 70% от участниците в клуба са ромски деца /60% момчета, 40% момичета/, а вече седем години нямаме проблеми на такава основа. И на никаква друга, защото всички деца усещат тръпката от групово- етническата принадлежност, която води вече осмислено социално поведение. То се изразява в желанието за контакти с други общности, обединяването с тях, партньорство и подкрепяне, уважение към начина на живот на останалите. Затова и всички заедно споделяме техните специфични радости и неволи, проблеми и празници, традиции и обичаи. Етническата принадлежност е без значение – важно е истината при създаването на даден образ да е жива и честна, за да радва и боли едновременно. Така сценичната магия става още по-правдива и цветна, а героите оживяват, защото самите ние им даваме бежествената искра на по детски неподправеното си изкуство. Та нали „животът е сцена, а актьорите сме ние...“

Като такива имаме предпочитания към творбите от български автори. Репертоарът ни способства като форма на обучение за още по-доброто овладяване на

говоримия книжовен български език. При постъпване в училище част от децата не го владеят добре. Бързата глобализация на днешния свят поставя пред тях и нас особено важната задача за съхранение на българската ни идентичност. Езиковата бариера, която се наблюдава донякъде в началото на обучението на ромските деца, постепенно изчезва. Работата на малките артисти с автори-възрожденци на дело ги убеждава, че традициите на някогашните българи достигат до нас и се съхраняват благодарение на езика, вярата и родолюбието, които всички трябва да пазим. Затова в нашите театрални постановки в Чудомировата кръчма на кака Сийка /“Пъстротия”/ сядат на една маса и Хаджи Генчо и дядо Либен, и кутсузлията Симо, и лъжлив Съби, и клюкарката Пена, и баба Гина, гледачката Джалма и певицата Славей. Лакърдиите им хукват с усмивка подир живота ни – общ и един за всички!

В поставените творби изкрystalлизират въпросите за мястото на държавата ни на Балканите, Европа и света. В процеса на театралната им реализация провокирам в децата споделяне на вижданията им за проблемите в държавата някога и сега, както и изисквам от тях идеи за решаване на тези проблеми. С вмъкването на мои нови образи подтиквам към импровизация и ново отношение към стари сценични типажи.

Клубната дейност учи децата да си сътрудничат творчески и да изграждат екипни умения помежду си. Заниманието с театър носи на ученическите таланти отговорност, характерна за възрастните. При разпределяне на ролите от всяка постановка те участват активно и с амбиции всеки да получи такава, която да му позволи да даде най-доброто от себе си на сцената. Така те сами доразвиват чувството, че всеки е полезен докрай и след съвместно съгласуване на творческата дейност от всички, общият успех е най-сладък! Така децата трупат все още крехък, но осмислен опит, който ще им бъде полезен не само на сцената, а и в живота. Нали затова бягаме с тях от мониторите на компютрите? Нали затова се потапяме в странно-неочаквания свят на театрални герои и автори, съживявайки заедно с тях и отхвърлени духовно-морални ценности, актуални за всички времена? Нали затова с удоволствие и деца, и възрастни посягаме към най-истинското, добро и правилно „хапче против скуката” – заниманието с театър?!

Участието на учениците в театралния клуб им дава възможност да осмислят мястото си в света, да създадат свое усещане да истини и лъжи, да изградят своя оценка за правда и неправда. „Под светлината на прожекторите” те показват скрити надежди и възможности, тъй като всяко едно изкуство облагородява, възпитава и дава

самочувствие. По този труден път на търсено съчетание между възпитание, творчество и образование не сме сами!

С кого?

Съприкосновението с театралното изкуство е магия за всяка от двете страни, които участват в сътворението и – артистите и публиката. Вече седма година се старая да балансирам емоциите между тези два полюса от процеса на духовно удовлетворение и същевременно възпитание на чувства и качества. Мисията ни е двойна: да радваме с изкуство, но и с него да учим на духовност, и то не само нас, а и публиката. Затова с децата твърдо решихме, че с нашето сценично творчество ще постигнем възпитателен ефект и върху нашата публика, ще я накараме още по-силно да заобича и разбира театъра и отговорните послания, които всяка една творба носи за всички – и за тези на сцената, и за другите в залата!

Публиката живее и „гори” с малките таланти, защото е съвкупност от най-милите баби, дядовци, майки и татковци на света – родителите на децата. Те са една от най-здравите наши опори по творческия ни път, защото участват в движението по него не като „указателни знаци”, а активно и пълноценно. Едни от тях, заедно с децата си разлепват афиши, а целият Симеоновград с усмивка и радост започва да тръпне в очакване на новата театрална изненада. Други трескаво продават билетчета. Трети участват в заснемането на рекламни дискове с моменти от нашите сценични участия. Четвърти все вживяват в ролята на „пиар” и почти нахално атакуват местната преса с информация и отзвук за детските изяви. Самата тя както и цялата градска общественост застават зад нас, защото има нещо апостолско в това – в населено място, в което няма кино и театър от незапомнено време, децата от това място да запълват духовната му празнота със свое честно, истинско и изживяно на сцена творчество! Ето защо всички се учим да си помагаме взаимно и се самовъзпитаваме в дух на подкрепа, помощ и безкористна радост от общите ни успехи. Не остава назад и част от учителския колектив. Как иначе, като всичко научено от и чрез театралните постановки, пренасяме и в училище. Така на практика връзката между извънкласната дейност и обучението по време на работа в часовете е жива и просто работи!

Работи и помощта от страна на служителите в градското читалище „Развитие” при осигуряване на зала за репетиции и за представление. При такова пълно разбиране и подкрепа от родители, учители и общественост, всяка наша постановка поражда желание за следваща – още по-цветна и предизвикателна спрямо големите вече възможности на малките изпълнители от театрален клуб „Млади таланти”.

До кога?

Докога ще продължаваме да доказваме, че децата от „градчето, в което просто няма какво да се случи” се случва чудо, наречено театър? Ами докато чувствам в мен и децата сили за зала и любов към прахоляка от театралния подиум. Докато на сцената огънят в детските очи понякога затъмнява светлината на прожекторите. Докато в публиката други едни очи – на родители, съученици и хора, дошли да подкрепят смелчаците се пълнят със сълзи на гордост, а душите им преливат от щастие и самочувствие. Докато ние – пред и зад завесата се парим от обич, която вземаме от сцената и залата и я връщаме отново там! Докато чувстваме как към тази обич прибавяме без страх и егоизъм и друга, получена от автор, творба, театрален колектив, творческа магия и надежда, че всичко ще се повтори и на следващия спектакъл, през следващата година, и още, и още. Тогава как да спуснем завесата без следните финални „надписи”:

- **театърът** затвърждава интереса към българските автори;
- **театърът** развива търпимост към другите етноси;
- **театърът** засилва любовта към българския език;
- **театърът** развива патриотични и родолюбиви чувства;
- **театърът** оформя мотивация за творческата изява като житейска перспектива;
- **театърът** подготвя за реалния, а не само за сценичния живот;
- **театърът** изгражда ценностна ориентация;
- **театърът** учи на екипност и лична отговорност;
- **театърът** създава гражданско самосъзнание;
- **театърът** предизвиква генериране на идеи;
- **театърът** отговаря на въпроса „Кой съм аз?”

Автор:

Маргарита Пенкова Тодорова

старши учител по български език и литература

СУ „Свети Климент Охридски” – Симеоновград

sou-simeonovgrad.com

телефон – 0895879818

e-mail: ita_margarita@abv.bg